

PRAKTIČNA PITANJA

KAKVA NAM JE LITURGIJA (Osvrt na anketu)

IV. EUHARISTIJSKA SLUŽBA

Sa stola riječi božje pozvani smo da pristupimo na njemu sukladni stol gdje se blaguje tijelo i krv Gospodnja. I mi moramo donijeti svoj dar Bogu koji će ga onda pretvoriti u božanski dar nama pod prilikama kruha i vina. Naših bi darova redovito moralo biti što više jer „poželjno je da vjernici očituju svoje sudjelovanje prinosom kruha i vina ili drugih darova za potrebe crkve i siromaha” (OURM 101, usp. i 49). To se već uvriježilo u posebnim, svečanim zgodama, a bilo bi lijepo kada bi se vršilo svake nedjelje. No, u svakom se slučaju na oltar donosi samo kruh i vino a svi se ostali prinosi odlože na prikladno mjesto (*nav. mj.*).

Nad svim tim darovima, koji zapravo uključuju i označuju nas same, svećenik moli ili pjeva „darovnu molitvu”. Prije se u latinskom misalu zvala „*secreta*” ne zato što se molila tiho nego što su prije nje odvojili (lat. *secernere, secrevi, secretum*) kruh i vino od ostalih darova. Ta molitva najčešće spominje naše prinesene darove i nas, ili Kristovu i našu oltarnu žrtvu, ili oboje. Svakako je valja, kada se ne pjeva, izreći glasno i jasno da je svi čuju i prate duhom. Kada je određeno (OURM 21) da vjernici kod nje stoje i da odgovore „Amen”, isto kao kod zborne molitve, onda je moraju svi čuti i barem koliko-toliko razumjeti, što zbog njezine sažetosti nije baš lako. Još više bi im to onemogućio misnik koji bi je izgovorio potihom ili prebrzo. U svakom je slučaju „Darovna” molitva cijele Crkve, zato je uvijek u množini isto kao „Zborna i Popričesna”. Za nju svećenik ne poziva narod „Pomolimo se”, jer je to već učinio s „Molite, braćo” kod molitve koju „Darovna” slijedi.

„Sada počinje središnja točka ili vrhunac čitavoga slavlja: euharistijska molitva, to jest molitva zahvale i posvećenja” (OURM 54). Predvodi je i u prvom redu obavlja samo svećenik, ali on jedini, jer u njoj na svoj način sudjeluju svi prisutni. Zato ih, isto kao kod „Zborne” misnik pozdravi „Gospodin s vama” i, još više nego kod drugih molitava, potakne: „Gore srca”. Blago svima koji mogu odgovoriti da su im toga časa, tako uzvišenog i zahtjevnog, srca zaista kod Gospodina te mu zajedno sa svećenikom iskazuju hvalu i zahvalnost.

Značajan je, i uvijek svečan, taj uvod „Predslovlja” koje opet tvori uvod u „Euharistijsku molitvu” što je „(svećenik) upravlja Bogu Ocu po Isusu Kristu

u ime cijele zajednice. Smisao je te molitve da se sav zbor vjernika sjedini s Kristom u ispovijedanju divnih Božjih otajstava i u prinosu žrtve" (*nav. mj.*). Iz toga je očita važnost Predslovlja, koja je u obnovljenom Misalu došla do izražaja u tome što obnovljeni Misal ima skoro pet puta više predslovlja negoli ih je donekadna imao tridentski Misal. A što da se reče o njihovom bogatu sadržaju?

„Brojna predslovlja kojima je obogaćen Rimski misal idu za tim da se pravi razlog zahvaljivanja u Euharistijskoj molitvi na razne načine izrazi, odnosno da se u primjernu svjetlu izlože razni vidovi otajstva spasenja" (OURM 321). Sada svako predslovlje ima svoj odgovarajući naslov pa je dosta redom ih pregledati (str. 972-4 hrvatskog Misala) da se vidi koliko ona izražavaju sva divna Božja djela a naročito najveće djelo božanske ekonomije, naše spasenje, kod čega se redovito na jedan ili drugi način ističe sam Spasitelj Isus Krist. U njima se ujedno vrlo uvjerljivo i pjesnički navode raznovrsni spasenjski plodovi za Crkvu i svakoga pojedinca u njoj. Ne treba imati mnogo liturgijskog osjećaja da sve to blago postane svojinom ne samo liturga već i cijeloga Božjeg naroda koji je pozvan da ga bude svjestan i da stoga kod predslovlja sudjeluje u njegovu početku i sada ga, zajedno s predvodnikom-svećenikom zaključi „trisagionom", trostrukim „Svet, svet, svet. . .". OURM (55b) izričito veli: „On je dio Euharistijske molitve i izvodi ga čitav narod sa svećenikom".

1. Misni kanon

Predslovlje predstavlja ulaz u svetinju nad svetinjama, u otajstveni spomenčin Isusove smrti i uskrsnuća koji se ima obaviti u Duhu Svetom kao što je prvi izvršio sam Isus Krist (usp. Heb 9,14). Stoga će misnik neposredno prije posvećenja zazvati Duha Svetoga „epiklezom", a i sve riječi Euharistijske molitve vriede onoliko koliko su duhovne jer posebno tu, kako reče Isus, „Duh je onaj koji oživljuje: tijelo ne koristi ništa" (Iv 6,63). Ispočetka je, kako svjedoči sv. Justin, misnik sam sastavljao riječi, koje okružuju Kristove riječi kojima je ustanovio taj spomenčin. Ta je početna sloboda brzo ograničena raznim posvećivanjima i zahtjevima a zatim su za čitavu Euharistijsku molitvu propisani stalni obrasci što ih poznaju sve kršćanske liturgije.

Kroz duga je stoljeća Rimaska crkva poznavala samo jedan kanon (Euharistijsku molitvu) kojemu se poslije pape Grgura Velikog nije ništa dodavalo. Obnovljeni je Misal prekinuo tu praksu pa sada u njemu imamo četiri kanona uz onaj za misu s djecom i za posebna pokornička slavlja.

Pitanje je 10. naše ankete željelo doznati koliko se sva ta četiri kanona zaista upotrebljavaju. Čulo se, naime, i ponavljalo da najviše prevladava najkraći, drugi. Odgovori, ipak, u velikoj većini glase da se uzimaju sva četiri, i to tako da se II. i III. uzima redovito a I. i IV. ponekad. Neki spominju da upotrebljavaju sva četiri naizmjenice, a par njih da to čine redom kako stoje u Misalu, što je prilično mehanički. Istina, nigdje nije određeno kada se ima uzeti koji misni ka-

non, jer o njima govori samo čl. 322. OURM, ali osobno zanimanje i želja da se i narod duhovno obogati nameću praksu da se što više upotrebljava također i I. i IV. kanon.

Stoga pomalo začuđuje kako se iz 4 odgovora vidi da se u dotičnoj župi I. kanon ne uzima nikada, a za IV. je to rečeno čak u 15 odgovora. Nije ovdje mjesto da se sada iznosi sav sadržaj misnih kanona, ali je zaista potrebno da to sam za se učini svaki svećenik. Onda će lako uvidjeti prednosti svakoga kanona, a nastojat će s njima upoznati i Božji narod.

Nitko neće zamjeriti što ovdje ističemo najprije I. kanon ne samo zbog njegove starodrevnosti već i zbog činjenice da su se njim služili nebrojeni sveti biskupi i svećenici. — II. kanon, kako se vidi i čuje, ne treba preporučivati, ali se može spomenuti, ako se smije tako reći, njegov „minus“, što ima previše kratak prijelaz s predslavlja u sam čin posvete i što se u njemu uopće ne spominje euharistija kao žrtva. Tko želi to naglasiti, kako je pravo, to ne može učiniti II. kanonom. — Poznato je da su III. i IV. kanon novi sastavci, III. u cijelosti, dakako na temelju raznih biblijskih i liturgijskih tekstova, a IV. se obilato služi blagom istočne liturgije. Uz to, III. kanon najviše od svih govori o žrtvenom značaju euharistije, što valja uvijek imati pred očima, a IV. nam vrlo lijepo opisuje ne samo kako je i kada došlo do Kristove žrtve, kojom je sklopljen i potvrđen novi savez između Boga i ljudi, nego je u njemu još prije u samom predslavlju navedeno i stvaranje svega. Upravo zbog povezanosti tih dvaju najvećih djela, taj kanon uvijek ima svoje predslavlje, bez kojega se on ne smije uzeti, što ne znači da se ne smije uzeti npr. i u koju nedjelju „kroz godinu“. U njegovu je predslavlju uz Boga istaknut i čovjek kojega je kao kralja stvorenja Otac obradovao „i sjajem svoga svjetla (tj. razuma)“.

Posebnu misu za djecu i prema tome dotični kanon, koliko proizlazi iz ankete, ima svake nedjelje jedino jedna župa, par njih je slave jedanput mjesečno i desetak njih to čine prigodom prve svete pričesti i na početku školske godine. Velika većina ne slavi tu misu nikada, što jedan ovako opravdava: „Uopće posebnu misu s djecom smatramo neuputnom jer je misa zajednička za sve! Djeca će postati odrasli i moraju se u tom duhu odgajati.“ Naprotiv, dva roditelja žale što se ona kod njih ne slavi i dodaju: „Misa uopće nije za djecu, iako se govori 'Dječja misa'. Bar da je propovijed takva da odgovara djeci! Djeca ne mogu razumjeti i onda im je dosadno, vrpolje se i smetaju.“ Na par bi mjesta htjeli uvesti tu misu s njezinim kanonom, ali se župnik ne osjeća da bi je sam s djecom mogao lijepo izvesti pa željno čeka kapelana. Gdje ga nema, mogla bi za dostojnu izvedbu te mise dostajati časna sestra, pogotovo ako tu djecu uči vjeronauk.

Vrlo pohvalno postupa onaj koji izvješćuje: „Kanon za mise s djecom uzima se u misama s djecom, i to, dok traje vrijeme kandidature za sv. krizmu, svaki tjedan jednom, jer se drži misa s pripravnicima za krizmu“. I inače valja katehizaciju što više spajati s liturgijom, svakako više nego što to čine neki naši katekizmi.

Poznato je koliko obnovljena liturgija želi da se po mogućnosti svi sakramenti spajaju sa sv. misom. Za pokornička je slavlja odobren poseban kanon. O

njemu nismo postavili pitanja a ipak nam jedan piše: „Rado bismo imali kanon obraćenja, ali ga nigdje nema.” Uopće izgleda da se kod nas posvećuje malo briže kako bi svi mogli lako i što jeftinije dobiti u ruke sve što nam Rim pruža na latinskom jeziku.

2. Poklici naroda

Budući da se euharistijska molitva dosada smatrala strogo misničkom molitvom, narod je kod nje šutio i valjda što drugo molio ili, kod mise s pjevačima i prigodom nastupa zbora, slušao završni dio predslavlja: „Blagoslovljen koji dolazi. . .”. Znalos se dogoditi da se taj otegne do Očenaša. U nekim se našim sjevernim župama čulo kako narod poslije posvećenja govori: „Isuse moj, tebi živim. . .”. Još je bilo najprikladnije i obdareno oprostom da su kod toga vjernici pogledali na podignutu hostiju i u sebi izražavali vjeru: „Gospodine moj i Bože moj!”. Neki su preporučivali da se kod podizanja kaleža u sebi kaže: „Vječni Oče, prikazujem ti predragocjenu krv Isusa Krista. . .”.

Obnovljeni se Misal pobrinuo da se sada posvuda u euharistijsko posvećenje može na svoj način uključiti i Božji narod jednim od triju ponuđenih poklika. Poslije misnikovih riječi „Tajna vjere” Misal izričito kaže da „narod nastavi poklikom”, dakle to dvoje je povezano, pa svećenik može drugi dio izgovoriti ili pjevati s narodom, a svakako mora počekati da narod završi svoj dio. Iz odgovora se na anketu vidi da se to posvuda skoro čini, ali velika većina piše da se kod njih upotrebljava samo prvi poklik. Tu je na mjestu primjedba F. Komarice: „Veliko je osiromašenje bogatstva samog slavlja ako se upotrebljava samo jedan od njih” (Služba Božja” 1985, 157).

Lijepi broj, ipak, spominje da se služe sa sva tri poklika, što i nije teško naučiti sve vjernike, a pogotovo one koji su često kod mise pa oni povedu i druge. Da ne bude pometnije, jedan izvješćuje da se prvim poklikom služe u nedjelju, ponedjeljak i četvrtak, drugim u utorak i petak a trećim u srijedu i subotu. Već sama izmjena pomaže da se poklik ne obavi rutinski nego svjesno. Još je ljepše kada se taj poklik pjeva, kako mnogi kažu da se to u njih čini svake nedjelje i blagdana. Šteta što u Misalu nisu stavljene note za sva tri poklika, ali neće valjda biti preteško prema napjevu prvoga prikladno izvoditi i druga dva.

Sadržaj je tih poklika vrlo sažet pa je dobro vjernike upozoravati na značenje svake njihove riječi, a važno je da u izgovaranju očekivanja Kristova slavnog dolaska mislimo ne samo na svršetak svijeta već i na svoju smrt. II. vat. sabor nas na mnogo mjesta podsjeća na eshatološki značaj našega života, a posebno u vezi s euharistijom koja je zalog buduće slave (usp. SC 47). Općenito uzevši, lako je uvidjeti koliko su ti poklici sadržajem bogatiji od raznih uzvika koji se sve više uvode mjesto njih. Najbliži im je, kako ga jedan naziva, „bistrički”: „Krist je umro. . .”. No, neki navode i druge, npr. „Krist nas je ljubio. . .” i još više: „Zdravo, tijelo. . .”. Iz par odgovora slijedi da dva stiha te naše drevne pjesme,

naime „Zdravo, tijelo. . .” i „Zdravo krvi. . .” kod njih narod pjeva dok misnik drži podignutu hostiju ili kalež te čeka dok narod to ispjeva. Samo je pitanje koliko je to produženo podizanje liturgijski opravdano, a svakako bi za to trebala doći dozvola mjesnog ordinarija ili, još bolje, Biskupske konferencije.

Ovdje ćemo se još osvrnuti na odgovore koji su nam stigli na 14. pitanje. Kako je poznato, Rimski misal na par mjesta predviđa da se nakon primljene pričesti u tišini moli, slobodno i sjedeći. Dragocjen je taj čas da bi ga se smjelo previše skratiti. Ako je starozavjetni prorok mogao zapisati o Jahvi: „Duhom svojim u sebi te tražim” (Iz 26,9), kojom tek sigurnošću možemo mi svoga Boga u sebi tražiti kada se u nama nalazi posvetnom milošću, a u tom času i sasvim posebnom sakramentalnom prisutnošću. Neki se opravdavaju da se ta šutnja poslije pričesti mora posve skratiti, ili čak ispustiti, zbog onih, često vrlo mnogih, koji se nisu pričestili. No, ne bi li i njima vrlo koristilo, kada bi malo promislili zašto to nisu učinili?

Medutim, tu je naše pitanje htjelo doznati što se sve moli ili govori u misi poslije popričesne molitve, jer se tu štošta uvuklo. Par odgovora spominje, ali se čini vrlo često, da tada svećenik čita razne oglase i obavijesti. Iako ne bi spadali u misu i sigurno ne promiču sabranost, nedjeljom su kod župske mise potrebni i teško im je naći neko drugo mjesto. No, uvijek bi ih valjalo izreći ukratko i, kada vjernici kod kuće imaju neki naš kalendar, da se tada npr. ne nabrajaju sveci tog tjedna. Nije lako zauzeti stanovište da li se u tom času, ako je podne ili večer, ima izmoliti „Andeo Gospodnji”, što se vrlo često čini. Valjda bi liturgijski bilo prikladnije da ga poslije mise predmoli neki misnikov pomoćnik ili netko iz puka. Tako se npr. u mnogim krajevima tada moli ili pjeva „Kraljice neba. . .”. Usput rečeno, bilo tko i kada moli andeoski pozdrav, molitvu bi trebao izreći samo predmolitelj kao i svaku drugu gdje se na početku kaže „Pomolimo se” i na kraju svi odgovore „Amen”. Iako je drukčiji postupak već uvriježen, time nije rečeno da je ispravan.

3. Razni načini pričješćivanja

Ako je što unaprijedila liturgijska obnova, kako ju je potaknuo II. vat. sabor, onda je to svakako češće pričješćivanje vjernika. Sabor je preporučio „savršenije sudjelovanje u misi, kad vjernici nakon svećenikove pričesti blaguju tijelo Gospodnje od te iste žrtve” (SC 55). Prije se pričest bez ikakva razloga dijelila prije ili poslije mise, a nerijetko i bez ikakve veze s misom. Vjernici se sve više pričješćuju jer se širi i učvršćuje uvjerenje da misna žrtva bez njezina blagovanja ostaje nekako krnja. Isus dolazi na oltar da s oltara dode u naša srca. I ne baš mnogo poučeni vjernici osjećaju kako je ispravno što im kaže crkvena hijerarhija: „Budući da je euharistija gozba, poželjno je da vjernici, pravo raspoloženi, prema Gospodnjem nalogu primaju njegovo tijelo i krv kao duhovnu hranu. Na to smjeraju lomljenje kruha i ostali pripravnici obredi kojima se vjernici neposredno privode k pričesti” (OURM 56).

Kojima ta izreka malo kaže neka se čakskom zaustave, misleći na sebe, kod ovih njezinih riječi: gozba (a bez mene). . . prema Gospodnjem nalogu (izraženom kratko i jasno: Jedite svi. . . Pijte svi). . . privode k pričesti (a ja se ne dam). . . Zato nikome, ako je pravilno raspoložen, ne bi nijedna misa smjela proći bez pričesti. To je i navelo crkvenog zakonodavca (CZ kan. 917) da se svatko, svakog dana, ako zaista sudjeluje kod dviju misa, slobodno i pohvalno može pričestiti kod obiju.

S toga je vidika bilo postavljeno 12. pitanje naše ankete u kojemu su podpitanja a) i b) daleko važnija od c) i d). Vidi se to i iz odgovora jer na ona prva dva velika većina misnika odgovara kratko da spremno pričesćuje na ruku ili na jezik prema tome kako tko hoće, dotično na ruku ako mu je vjernik pruži. Kod nekih se odgovora ipak vidi da je primanje pričesti na ruku po selima još uvijek rijetkost. Valjda se tu puno ni ne preporučuje, naročito ne kod djece zbog njihove nestašnosti, a kod starijih jer im ruke uvijek nisu u takvu stanju da bi bile prikladne da se na njih stavi sveta hostija. Za neke je takve župe značajno, kako se iz odgovora kaže, da se u tom mjestu na ruku pričesćuju samo časne sestre, a u još više slučajeva da većinom to čine „vjernici sa strane”, tj. oni koji dođu od drugda, redovito iz grada ili iz inozemstva. Jedan misnik dostavlja kako tada, posve s pravom, traži da dotični „mora konzumirati u prisutnosti djelatelja svete pričesti”. Na mjestu je i napomena nekog roditelja: „Mislim da bi trebalo vjernike odgojiti da pripaze na ulomke hostije koji znaju ostati na ruci. Za razne novosti treba ljude pripremiti. Kvalitetnih vjernika imamo malo, a kvantitet nije isto što i kvalitet”.

Kao nekakvo opravdanje zašto smo u 12. pitanju na prvo mjesto stavili podpitanje: „Da li se sveta pričest vjernicima dijeli hostijama posvećenima kod dotične mise?”, neka ovdje navedemo makar banalnu usporedbu. Koja bi majka blagovala svježje spremljenu hranu, a svojoj djeci dala ono što je ostalo od jučer? Ako ništa drugo, time bi se pravila razlika koje kod pričesćivanja ne bi smjelo biti. Važnije je da se time pričest još više udaljuje od misne žrtve te se smatra zasebnim pobožnim činom. Barem misnik mora sve učiniti da tome ne pogoduje i da redovito ne pričesćuje prisutne vjernike hostijama koje se čuvaju za bolesnike i da im se vjernici klanjaju.

Stoga, poslije gore navedenog čl. 55 koncilske konstitucije „*Sacrosanctum concilium*”, revnitelje liturgijske obnove ne može zadovoljiti velika većina odgovora da se sveta pričest kod njih uvijek dijeli hostijama iz tabernakula. Dobro je upozoriti na molitvu što je misnik moli nakon pretvorbe kao pripremu na pričest svih prisutnih: „. . . te se svi koji primimo presveto tijelo i krv tvoga Sina, kao pričesnici ove (!) žrtve napunimo svakim nebeskim blagoslovom i milošću” (I. kanon). I još: „Pogledaj, Gospodine, na žrtvu koju ti sam pripravi Crkvi svojoj i dobrostivo daj da svi pričesnici ovog (!) jednog kruha i kaleža, Duhom svetim sabrani u jedno tijelo, u Kristu postanu živa žrtva na hvalu slave tvoje” (IV. kanon). Tko to smatra malenkostima, pokazuje kako mu je malo stalo do riječi i znakova svete liturgije.

To još više ide na račun onih koji se i nakon upozorenja Kongregacije za bogoštovlje niti toliko ne potrudu da ciborij s hostijama za pričest vjernika iznesu iz tabernakula i stave na oltar uz kalež prije negoli sa „svojom” hostijom u ruci kažu: „Evo Jaganjca Božjeg. . .”. Barem to nije teško, kada se ionako mora učiniti. Traži to i obzir prema vjernicima koji možda mnogo bolje od liturga povezuju svoj mukotrpan život s Kristovom žrtvom i njezinim blagovanjem. U svakom slučaju, od oltara imaju materijalno manje od službenog liturga.

Zanimljivo je kako se odgovori onih koji samo katkada pričešćuju vjernike hostijama iz tabernakula međusobno razlikuju. Par njih kaže da to redovitije čine nedjeljom a par drugih tako postupaju koji put preko tjedna. Odakle ta razlika? Valjda zato jer se svake nedjelje redovito iznova posvećuje za cijeli tjedan, dok je u drugom slučaju lakše predvidjeti koliko će se vjernika pričestiti u običan dan. Uz malo se dobre volje i pažnje može tome doskočiti i postupati kako žele poučeni vjernici i crkvena hijerarhija. Ona je na temelju saborskog teksta ovako izrazila: „Veoma je poželjno da vjernici prime tijelo Gospodnje od hostija posvećenih u istoj misi, a u predviđenim slučajevima da se pričeste i iz kaleža, da i samim znakovima dođe bolje do izražaja da je pričest udioništvo u žrtvi koja se upravo slavi” (OURM 56h).

U toj izreci, kako se vidi, na gore preporučeni način pričešćivanja odnosi se samo njezin početni dio, a u drugom se dijelu odmah nastavlja želja da se vjernici pričešćuju pod objema prilikama. O tome u našoj anketi nije bilo stavljeno pitanje jer smo nažalost još daleko od toga višeg stupnja liturgijske obnove. Pričest je pod objema prilikama, istina, dozvoljena samo „u predviđenim slučajevima” koje navodi OURM 242. Iz toga se člana na kraju vidi da Biskupska konferencija može dozvolu za pričešćivanje još mnogo više proširiti, što se po katoličkom svijetu uvelike i čini. Kod nas u dobrim običajima obično kasnimo. Pričešćivanje je pod objema prilikama vrlo prikladno i lako izvedivo naročito u sjemenišnim i redovničkim kapelama i kod raznih „zatvorenih” skupova. To će shvatiti i provoditi tko k srcu uzme riječi Crkve: „Sveta pričest, što se tiče znaka, ima puniji oblik kad se prima pod objema prilikama, U tom obliku savršenije odsijeva znak euharistijske gozbe, jasnije se izražava odluka kojom je Novi i vječni savez potvrđen u Gospodnjoj krvi, a tako i veza između euharistijske gozbe i eshatološke gozbe u kraljevstvu Očevu” (OURM 240).

4. Pjevanje kod pričesti

Pitanje 13. nije bilo sretno sastavljeno, naročito podpitanje b). Na a) je velika većina odgovorila da misnu pričesnu pjesmu iz Misala svećenik barem kroz tjedan redovito recitira, a to je najmanje što valja učiniti, i to prije nego počne pričešćivati vjernike. Mnogo bi bolje bilo da se barem u nedjelje i blagdane poslušaju Crkvu: „Dok svećenik i vjernici primaju Sveto otajstvo, pjeva se pričesna pjesma. Tako se jedinstvom glasova izražava duhovno jedinstvo pričesnika, iskazuje

radost srca i pomaže stvaranju dubljeg bratstva pri ophodu za primanje Kristova tijela. Pjevanje počne kad se svećenik pričesćuje a traje za vrijeme dok vjernici primaju Kristovo tijelo sve dok se to smatra zgodnim" (OURM 56i).

Iz odgovora se na anketu vidi kako se to malo gdje čini, naime da svi pjevaju određenu pričesnu pjesmu. U stvari ne bi bilo teško vjernicima je staviti pred oči pa da je ponavljaju a par pjevača da pjeva odgovarajući psalam na koji, nakon jednog ili dva stiha, svi odgovaraju pričesnu antifonu. Tako se u starini dugo vremena pjevao 32. psalam naročito zbog 9. retka: „Dodite i vidite kako je dobar Gospodin”. Kada su to činili grčki, onda ih je riječ „dobar” (grčki: hrestos) izravno sjećala Krista. Sada u pjesmarici „*Pjevate Gospodu pjesmu novu*” imamo obilato takvih pjesama s prikladnim napjevima. Psalmima bi se, kao Bogom nadahnutima, morala davati prednost pred bilo kojom što ju je spjevao sam čovjek. To, dakako, ne znači da se takva posve isključuje nego da se držimo ljestvice vrednota.

Na podpitanje 13 b) mnogi su pomislili da je najbolje navesti sve pjesme koje se kod njih pjevaju kod pričesćivanja. Iz tih se pjesama vidi da dobar dio njih ne govori o pričesti već općenito o klanjanju presvetom otajstvu, što je hvalevrijedno, ali tu ne baš prikladno. Skoro svi navode poznatu „Uzmite i jedite. . .” koja je doista pričesna pjesma, ali bi posve odgovarala tek kada bi se poslušao i njezin drugi dio: „Uzmite i pijte. . .”. Inače se tu zapovijed ponavlja riječima, ali se ne vrši činom. Svakako smo s obzirom na pjevanje kod pričesćivanja, koliko se vidi iz odgovora, a teško da je u drugim župama bolje, još daleko od „uzornog oblika mise” (RM str. 224 i OURM 119 s pozivom na izneseni čl. 56i). Poželjno je da se na to više pazi barem po gradovima, gdje je to redovito mnogo lakše, pa da se popravi stanje što ga iz jednoga našeg grada opisuje angažirani vjernik: „Ad 13: Ne pjeva se redovito ništa, a poslije pričesti isto ništa. Rijetke su iznimke. Pričest je (kod velikog broja pričesnika) obično loše organizirana, tako nastaje 'gužva' i pričesćivanje traje nepotrebno dugo. Kad se u takvoj situaciji ne pjeva, upravo je nelagodno.” Kod toga bi se moglo nadodati: da li se uopće kod nas misli da se za pričesćivanje velikog broja uzmu dobro poučeni, izabrani i za to službeno delegirani vjernici, kako su po svijetu već davno uveli? I to bi bio korak k tako potrebnoj deklerikalizaciji.

Potpitanje 13 c) moralo je glasiti: „Pjeva li se što poslje pričesne pjesme?”. Rubrike, naime, preporučuju kod pričesti dvokratno pjevanje. Prvo se vrši pjevanjem, ili barem recitiranjem, pričesne pjesme iz samog Misala, ili nešto što joj najviše odgovara. Zatim slijedi toliko preporučena šutnja, koja je zapravo nađena i zatim se zapovjednim oblikom nastavlja: „Neka se. . . obdržava. . . kad će se. . . poslije pričesti hvaliti i moliti Boga u svom srcu” (OURM 23). Tako bi se moralo svagdje i uvijek postupati pa se ne bi dogadao posve osebujan slučaj što ga spominje jedan odgovor: „Sviračici ide na živce šutnja poslije pričesti. Šutnja je samo dok se ona pričesćuje”. Da ne bude bespotrebne zamjerke: sigurno se ne radi o časnoj sestri. U svakom slučaju šutnja poslije pričesti ne bi smjela biti što kraća već prema prilikama što duža. Kada starozavjetni prorok o sebi veli Bogu: „Du-

hom svojim u sebi te tražim” (Iz 26,9 i to ponavljamo kod Jutarnje svakog trećeg utorka), koliko je to lakše i uspješnije nama poslije pričesti?

Zatim je vrlo prikladno da se nakon hvaljenja Boga „u svom srcu”, osobito nedjeljom i o većim svetkovinama, isto čini također i zajednički, a to se može izvesti samo pjevanjem. Redovito to neće biti neka euharistijska pjesma, u užem smislu riječi, nego zaista što općenitije i zato sveobuhvatnije hvaljenje Boga. Prije je svećenik poslije mise obično za sebe molio *Pjesan triju mladića*. Sada, „čitava zajednica može pjevati koji himan, psalam ili drugu pjesmu-pohvalnicu” (OURM 56j).

Dakle još jedanput, to mora biti pohvalna pjesma koja će izražavati i našu radost, ali, barem u tom času, ne i našu prošnju. Nijedan odgovor ne spominje da se to kod njih tako vrši, valjda i stoga što je pitanje bilo krnje, ali znamo da se bar u nekim „Zatvorenim” zajednicama čini i da se svima sviđa. Nije to ni teško pripremiti kada u spomenutoj pjesmarici imamo zaista velik izbor psalama i himana s odgovarajućim koralnim ili sličnim napjevom.

Odgovori na 15. pitanje, skoro svi, nabrajaju pjesme koje se pjevaju kod mise preko tjedna. Nažalost, među njima je vrlo malo pravih misnih, nešto više je onih koje odgovaraju dotičnom vremenu liturgijske godine, a najviše: pomalo svega. Jedan odgovor naglašava da se kod tog pjevanja pazi na raznovrsnost i piše, ističući to velikim slovima: „Pravilo (nam) je: Ne držati se uvijek pravila”. No, prije toga kaže: „Na koncu mise pjeva se gotovo uvijek neka Gospina pjesma”, što je čest i dosta prikladan običaj, pogotovo u njezinim brojnim crkvama. No, najčešće se, osobito po selima, ne pjeva ništa, što je i razumljivo kad prisustvuje vrlo malo vjernika. Međutim, ako je ikako moguće, valjalo bi poslušati Crkvu (OURM 19): „Apostol opominje kršćane koji se okupljaju u jedno očekujući dolazak svoga Gospodina da zajedno pjevaju psalme, hvalospjeve i duhovne pjesme (usp. Kol 3,16). Pjevanje je znak ushićena srca (usp. Dj 2,46). Stoga s pravom kaže sv. Augustin: „Pjeva tko ljubi” i već je u davnini nastala uzrečica: „Tko dobro pjeva dvostruko moli”. Neka zato bude u velikoj cijeni pjevanje u slavljenjima. Za liturgijsko slavljenje ne smije biti odlučan broj prisutnih nego njihov kvalitet, a taj ovisi o odgajanju i vježbanju.

U jednom odgovoru stoji još i ova primjedba: „Trebali ste postaviti pitanje gdje svećenici obavljaju purifikaciju kaleža. Rijetko tko na pravom mjestu!”. Dotični je zacijelo htio upozoriti na čl. 11. OURM pa ga evo ovdje: „Kad pričestivanje svrši, svećenik se vrati k oltaru (naš dodatak, naime sa sjedišta gdje se zahvaljivao) i pokupi ulomke, ako ih ima. Zatim uz bočnu (!) stranu oltara ili kod stolića očisti pliticu ili ciborij nad kaležom, a zatim očisti kalež govoreći: 'Gospodine, daj da. . .' i otare kalež ubrusom. Ako je posude očišćeno kod oltara, službenik ga nosi na stolić. Međutim, dopušteno je posude koje treba očistiti, naročito ako je brojnije, ostaviti na oltaru ili stoliću, na tjelsniku, prikladno pokriveno, te ga očistiti poslije mise nakon otpusta naroda.”

